

Р. В. Зігунов, В. М. Зігунов

*Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка*

МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАД РЕГІОНУ

У статті розкрито суть механізму формування локальних туристичних кластерів на території громад та визначені етапи їх створення. Визначено сутність змісту етапів формування локальних туристичних кластерів на території громад. Охарактеризовано перспективи подальшого розвитку локальних туристичних кластерів.

Ключові слова: туристичний кластер, територія, громада, регіон, локація, етап, механізм.

Annotation. The article reveals the essence of the mechanism of formation of local tourist clusters on the territory of communities and defines the stages of their creation. The essence of the content of the stages of formation of local tourist clusters on the territory of communities was determined. The prospects for the further development of local tourist clusters are characterized.

Keywords: tourist cluster, territory, community, region, location, stage, mechanism.

Постановка проблеми. Сучасний соціально-економічний розвиток територіальних громад характеризується пошуком місцевою владою шляхів наповнення бюджету громади. Кластеризація в умовах війни може бути сучасною моделлю кооперації підприємств територіальних громад регіону на основі розвитку місцевого туризму.

Функціонування індустрії туризму під час війкового стану в Україні має деякі особливості щодо процесу створення туристичного продукту. В прикордонних регіонах України туристичний продукт пропонується у форматі короткотривалих подорожей і подієвих заходів на території громад, в межах населених пунктів. Тому зростає інтерес до розвитку місцевого туризму на основі кластерного підходу.

Головним драйвером у формуванні локальних туристичних кластерів на території громад регіону є її туристичний потенціал та відповідні атрактори. Одним зі шляхів вирішення питання з

наповнення бюджету громади може бути створення локальних туристичних кластерів в територіальних громадах.

Питанням створенню і функціонуванню туристичних кластерів присвячені праці: В. Горлачук, С. Січко [1], О. Долинська [2], О. Михайлюк, І. Давиденко [5] та інших дослідників. У праці науковців Н.Корж і Д. Басюк [4], розкрито теоретичні аспекти кластерного підходу щодо туристичних дестинацій, але при цьому не були висвітлені практичні засади процесу створення туристичних кластерів. Науковці І. Каленюк і Т. Котенко [3] у своєму науковому доробку акцентують увагу на ефективності діяльності туристичних кластерів та на її оцінюванні, при цьому не висвітлюється процес створення кластерів.

Метою публікації є визначення основних етапів створення локальних кластерів на території громад регіону.

Виклад основного матеріалу. Створення локальних туристичних кластерів на територіях громад регіону, на нашу думку, необхідно розпочинати з виявлення сутності механізму їх створення.

Процес створення локальних туристичних кластерів на територіях громад регіону має певні послідовні етапи та дії.

Перший етап – аналіз передумов створення локальних туристських кластерів на територій громад регіону, а саме:

- аналіз соціально-економічних показників та визначення пріоритетів туристської політики територіальної громади;
- статистичний аналіз інноваційної активності у територіальній громаді;
- swot-аналіз туристичного потенціалу території громади, а також територій інших громад, що межують;
- аналіз суб'єктів бізнесу на території громади;
- ідентифікація та структуризація майбутніх суб'єктів туристського кластеру.

Другий етап – визначення місії та мети створення локального туристського кластера на території громади.

Третій етап – стратегічне планування створення локального туристського кластера на території громади:

- аналіз проблем, постановка мети та завдань, формулювання стратегії розвитку туристського кластера;
- розроблення логіко-структурної матриці кластерних проєктів;

- створення графіка розроблення та реалізації туристських кластерних проектів;
- аналіз забезпечення проектів ресурсами.

Важливою частиною розроблення кластерних проектів є його логіко-структурна матриця, яка включає такі розділи:

- головну мету і завдання проекту; план реалізації; результати реалізації проекту;
- перелік заходів щодо реалізації проекту;
- ресурсне забезпечення проекту та його витрати; індикатори проекту тощо.

Четвертий етап – визначення фінансування туристського кластера:

- обґрунтування фінансового забезпечення локального туристичного кластера (здійснюється на основі логіко-структурної матриці) та пошук джерел фінансування в рамках державно-приватного партнерства;
- національне, регіональне та місцеве (територіальна громада) бюджетне фінансування (Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство розвитку громад і територій, Державний фонд регіонального розвитку);
- органи місцевого самоврядування, надання адміністративних послуг, гарантії державних банків, кредитування, податкові пільги тощо;
- кошти суб'єктів туристського кластера (фінанси суб'єктів кластера, майно, менеджмент, професійний досвід тощо);
- кошти міжнародних донорських організацій та інвесторів.

П'ятий етап – створення та реалізація туристського кластера:

- створення плану розробки та реалізації кластера, моніторинг плану створення та реалізації кластера.

Створення координаційної ради туристського кластера як колегіального органу управління, яка складається з фахівців управлінь та відділів економіки і туризму державних виконавчих органів та органів місцевого самоврядування, некомерційних організацій, науковців та практиків-експертів, представників міжнародних донорських організацій, представників секторів аналізу та моніторингу, розроблення туристських проектів, планування матеріальних та фінансових витрат, контролюючого сектору тощо.

Шостий етап – оцінка та показники результатів діяльності локального туристського кластера на території громади та

пропозиції щодо створення і вдосконалення туристських продуктів і послуг суб'єктів кластера:

- аналіз цільових показників кластера;
- оцінка конкурентоспроможності туристських продуктів та послуг суб'єктів кластера;
- пропозиції щодо коригувальних спільних дій виробництва туристських продуктів та послуг.

Отже, створення і розвиток локального туристського кластера на території громади регіону не закінчується на етапі його реалізації, а здійснюється безперервно у вигляді коригування виявлених недоліків, викликів та нових умов господарської діяльності, а також передбачає виявлення особливостей їх формування через призму сприятливих та несприятливих чинників, спеціалізації, визначення переваг та недоліків функціонування.

Висновки. Механізм створення локальних туристичних кластерів на території громад регіонів повинен будуватися на засадах соціального партнерства підприємств, органів державної та місцевої влади та інститутів громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горлачук В. В., Січко С. М. Кластерна модель розвитку туризму. *Економіка і регіон*. 2009. №2(21). С. 28 – 31.
2. Долинська О. До питання створення туристичних кластерів у Хмельницькій області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. Вип. 1 (50). С. 129 – 133.
3. Каленюк І. С., Котенко Т. М. Підходи до визначення соціальної результативності сфери рекреації та туризму. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Економіка. 2016. Вип.1. Т.21. С.113 – 118.
4. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями: підруч. Вінниця: Едельвейс і К, 2017. 322 с.
5. Михайлюк. О. Л., Давиденко І. В. Механізми і перспективи функціонування туристичних кластерів в Одеській області. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць*; Одеський національний економічний університет. Одеса, 2018. Вип. 67 (3).С. 44 – 52.